

TUTKIMUSEETTINEN
NEUVOTTELUKUNTA

TENKin ehdotus ns. ihmistieteiden eettisen ennakkoarvioinnin järjestämiseksi pähkinänkuoressa

Tutkimuseettinen neuvottelukunta TENK
Sanna Kaisa Spoof 17.5.2011

TUTKIMUSEETTINEN
NEUVOTTELUKUNTA

TUTKIMUSEETTINEN NEUVOTTELUKUNTA (TENK)

- Perustettu vuonna 1991
(Asetus tutkimuseettisestä neuvottelukunnasta)
- Opetus- ja kulttuuriministeriön nimittämä kolmivuotiskausiksi
- Nykyinen toimikausi 1.2.2010 – 31.1.2013
- Toimisto sijoitettu Tieteellisten seurain valtuuskunnan

TUTKIMUSEETTINEN
NEUVOTTELUKUNTA

KOKOONPANO

Puheenjohtaja

Kansleri Krista Varantola
Tampereen yliopisto

Varapuheenjohtaja

Prof. Veikko Launis
Turun yliopisto

Pääsihteeri

Dos. Sanna Kaisa Spoof

Jäsenet

Lainsäädäntöneuvos Markku Helin, OM
Johtaja Arja Kallio, SA
Professori Riitta Keiski, Oulun yliopisto
Yliopettaja Irma Mikkonen, Savonia-
ammattikorkeakoulu
FT Tuula Pehu, MMM
Tutkimusprofessori Jussi Simpura, THL
Lakiasiainpäällikkö Ari Suomela, TEKES
Professori Pirkko Walden, Åbo
Akademi

TUTKIMUSEETTINEN
NEUVOTTELUKUNTA

TEHTÄVÄT (asetus 1347/1991)

1. Tehdä esityksiä ja antaa lausuntoja viranomaisille tutkimuseettisistä lainsäädäntö- ja muista kysymyksistä
2. Toimia asiantuntijaelimenä tutkimuseettisiä ongelmia selvitettäessä
3. Tehdä aloitteita tutkimuseetiikan edistämiseksi sekä edistää tutkimuseettistä keskustelua Suomessa
4. Seurata alan kansainvälistä kehitystä sekä osallistua aktiivisesti kansainväliseen yhteistyöhön
5. Harjoittaa tutkimuseettisiin kysymyksiin liittyvää tiedotustoimintaa

TUTKIMUSEETTINEN
NEUVOTTELUKUNTA

ANNETUT OHJEISTOT

- Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen (2002)
- Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakoarvioinnin järjestämiseksi (2009)

TUTKIMUSEETTINEN
NEUVOTTELUKUNTA

TUTKIMUSEETTISET OHJEISTOT 1

- Kansalliset ohjeistot
  - Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen (TENK 2002)
- Kansainväliset ohjeistot
  - Singapore Statement on Research Integrity (2nd World Conference on Research Integrity, Singapore 2010)
  - The European Code of Conduct for Research Integrity (ESF, ALLEA 2011)

TUTKIMUSEETTISET OHJEISTOT 2

- Tieteenalan tai ammattikunnan omat eettiset ohjeet ja käytännöt
- Organisaatiokohtaiset toimintaohjeet tutkimuksen eettiseen ennakkoarviointiin ja laadun varmistamiseen sekä tilanteisiin, joissa epäillään vilppiä
- Suomen Akatemian tutkimuseettiset ohjeet
- **Lisäksi tiedeyhteisön otettava huomioon yleinen lainsäädäntö**

TUTKIMUSEETTINEN
NEUVOTTELUKUNTA

HUMANISTISEN, YHTEISKUNTATETEELLISEN JA KÄYTTÄYTYMISTETEELLISEN TUTKIMUKSEN EETTISET PERIAATTEET JA EHDOTUS EETTISEN ENNAKKOARVIOINNIN JÄRJESTÄMISEKSI

Työryhmäraportti 2009

TUTKIMUSEETTINEN
NEUVOTTELUKUNTA

IHMISTIETEISIIN LUETTAVAA TUTKIMUSTA KOSKEVAT EETTISET PERIAATTEET

- Tutkittavan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen
- Vahingoittamisen välttäminen
- Yksityisyys ja tietosuoja

TUTKIMUSEETTINEN
NEUVOTTELUKUNTA

TUTKITTAVAN ITSEMÄÄRÄÄMISOIKEUS 1

Tutkimuksesta kerrotaan tutkittavalle /
informantille ainakin seuraavat tiedot:

- tutkijan yhteystiedot
- tutkimuksen aihe
- aineistonkeruun konkreettinen toteutustapa
- kerättävän aineiston käyttötarkoitus, säilytys ja jatkokäyttö

TUTKIMUSEETTINEN
NEUVOTTELUKUNTA

TUTKITTAVAN ITSEMÄÄRÄÄMISOIKEUS 2

Kokeellisissa tutkimuksissa on annettava riittävää tietoa koeasetelmasta.

Jos ihmistieteellisessä tutkimuksessa puututaan tutkittavien fyysiseen koskemattomuuteen, ennakkoinformaatioissa on soveltuvin osin noudatettava lääketieteellistä tutkimusta koskevan lain perusteella annettuja ohjeita.

TUTKIMUSEETTINEN
NEUVOTTELUKUNTA

VAHINGOITTAMISEN VÄLTÄMINEN 1

HENKISTEN HAITTOJEN VÄLTÄMINEN

Henkisten haittojen välttämiseen kuuluu tutkittavia arvostava kohtelu sekä tutkittavia kunnioittava kirjoittamistapa tutkimusjulkaisuissa.

Tutkimuksissa käsiteltävien aiheiden arkaluonteisuuden ja yksityisyyden rajat määrittelevät ensisijaisesti tutkijat.

Tutkijan tulee huolehtia siitä, että vapaaehtoisuuden periaate toteutuu myös tutkimukseen sisältyvässä vuorovaikutustilanteessa.

TUTKIMUSEETTINEN
NEUVOTTELUKUNTA

VAHINGOITTAMISEN VÄLTÄMINEN

2

TALOUEDELLISTEN JA SOSIAALISTEN HAITTOJEN VÄLTÄMINEN

HAITTARISKEJÄ SISÄLTÄVÄT TUTKIMUKSET: PYYDETTÄVÄ EETTISEN TOIMIKUNNAN LAUSUNTO

Ennakkoon on arvioitava tutkimukset, joiden mahdollisia haittoja tutkittavat itse eivät pysty arvioimaan ja tutkimukset, joiden voidaan katsoa aiheuttavan vakavuudeltaan normaalin arkielämän ylittäviä haittoja

TUTKIMUSEETTINEN
NEUVOTTELUKUNTA

YKSITYISYYS JA TIETOSUOJA 1

Yksityisyyden suoja on perustuslaillinen oikeus ja myös tutkimuseettisesti tärkeä periaate. Tutkimusaineistojen keruun, käsittelyn ja tulosten julkaisemisen kannalta sen tärkein osa-alue on tietosuoja.

Yksityisyyden suojaa koskevat tutkimuseettiset periaatteet jaetaan kolmeen osaan:

- Tutkimusaineistojen suojaaminen ja luottamuksellisuus
- Tutkimusaineistojen säilyttäminen ja hävittäminen
- Yksityisyyden suoja tutkimusjulkaisuissa

TUTKIMUSEETTINEN
NEUVOTTELUKUNTA

YKSITYISYYS JA TIETOSUOJA 2

Tunnistetietoja ei tule kerätä ja säilyttää tarpeettomasti.

Ihmistieteellinen tutkimus voi edellyttää perustellusti tunnisteellisten tietojen käsittelyä ja säilyttämistä. Perusteena voivat olla aineiston analyysitarpeet, myöhemmät yhteydenotot tutkittaviin tai aineiston historiallinen ja kulttuurinen merkitys.

TUTKIMUSEETTINEN
NEUVOTTELUKUNTA

EETTISEN ENNAKKOARVIOINNIN JÄRJESTÄMINEN 1

- Tiedeyhteisö = yliopistot, tutkimuslaitokset, ammattikorkeakoulut ja rahoittajat
- Sitouttamismalli
- Sitoutumiseen sisältyy velvollisuus järjestää tutkimuksen ennakoarvointi TENKin ehdottamalla tavalla ja sen laatimia eettisiä periaatteita soveltaen

TUTKIMUSEETTINEN
NEUVOTTELUKUNTA

EETTISEN ENNAKKOARVIOINNIN JÄRJESTÄMINEN 2

- Ohjeisiin sitoutuneet organisaatiot järjestävät ihmistieteiden eettisen arvioinnin parhaaksi katsomallaan tavalla.
- Suositellaan alueellisten eettisten toimikuntien perustamista.

TUTKIMUSEETTINEN
NEUVOTTELUKUNTA

EETTINEN ARVIOINTI TARVITAAN:

Tutkimusasetelma on arvioitava ennakkoon jos

- 1.puututaan tutkittavien fyysiseen koskemattomuuteen
- 2.poiketaan tietoon perustuvan suostumuksen periaatteesta
- 3.tutkimusta ei toteuteta osana varhais-kasvatuksen toimintayksikön tai koulun normaalitoimintaa ja se **kohdistuu alle 15-vuotiaisiin** ilman huoltajan erillistä suostumusta tai informointia

TUTKIMUSEETTINEN
NEUVOTTELUKUNTA

EETTINEN ARVIOINTI TARVITAAN:

4. esitetään tutkittaville poikkeuksellisen voimakkaita ärsykejä, joiden mahdollisten haittojen arviointi edellyttää erityisasiantuntemusta
5. on riski aiheuttaa tutkittaville normaalin arkielämän rajat ylittävää pitkäaikaista henkistä haittaa
6. sen toteuttaminen voi merkitä turvallisuusuhkaa tutkittaville.

TUTKIMUSEETTINEN
NEUVOTTELUKUNTA

EETTISEN ARVIOINNIN KATTAVUUS

- Eettinen ennakoarviointi ei siirrä tutkijan vastuuta tutkimuksesta ja sen ratkaisusta eettiselle toimikunnalle.
- Eettinen toimikunta määräytyy tutkijalle hänen toimipaikkansa mukaan.
- Tutkimuksen eettinen ennakoarviointi on tarkoitettu perustutkinnon jälkeiseen tutkimustyöhön.

TUTKIMUSEETTINEN
NEUVOTTELUKUNTA

EETTISEN ARVIOINNIN KATTAVUUS

Tutkija voi pyytää eettisen toimikunnan lausuntoa myös, jos

- tutkimuskohde, tutkimuksen rahoittaja tai yhteistyökumppani sitä edellyttää tai
- jos tutkimustuloksia suunnitellaan julkaistavan tiedelehdessä, joka edellyttää eettistä ennakoarviointia

TUTKIMUSEETTINEN
NEUVOTTELUKUNTA

EETTISEN ARVIOINNIN KOORDINOINTI

TENK koordinoi ns. ihmistieteiden eettisen
ennakkoarvioinnin järjestämistä

Alueellisten ja organisaatiokohtaisten eettisten
toimikuntien verkostoitumisen edistäminen

Alan seminaarien järjestäminen mm. TENKin
kevätseminaarit ja uudet Etiikan päivät
(yhteistyössä ETENE ja TJNK, 16.11.2011
Tieteiden talolla)

TUTKIMUSEETTINEN
NEUVOTTELUKUNTA

OHJEITA, LISÄTIETOJA,

www.tenk.fi

- suomi, ruotsi, englanti

TUTKIMUSEETTINEN
NEUVOTTELUKUNTA

YHTEYSTIEDOT:

Tutkimuseettinen neuvottelukunta

Pääsihteeri Sanna Kaisa Spoof

Mariankatu 7 C 1

00170 Helsinki

Puh. 050 594 1909

s-posti tenk@tsv.fi

www.tenk.fi